

บทที่ 1

บทนำ

เด็กและเยาวชนเป็นประชากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชาติ บ้านเมือง ให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคง อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นอนาคตของชาติเด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มี วุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรม และการเรียนรู้ และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เพราะมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชน กระทำผิดได้ง่าย ดังนั้น การใช้วิธีการสำหรับเด็กในการแก้ไขปัญหาแทนการลงโทษจึงเป็นเรื่อง สำคัญที่ต้องนำมาใช้ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะนำเสนอ แนวทางการเข้าสู่ กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (The Entry Framework for Process of Restorative Justice for the Accused Juvenile) เพื่อ นำ มา ปร ับ ใช้ ให้ เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันจะพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก ในหลายลักษณะความผิด ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ และอื่น ๆ¹

ในอดีตที่ผ่านมาการแก้ปัญหาความผิดของเด็กและเยาวชน และกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทยจะมุ่งเน้นไปที่การป้องกันปราบปราม และลงโทษผู้กระทำความผิดผลที่ตามมาคือ ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนกับคดีความรุนแรงและมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น แต่สถิติตาม ตาราง กลับลดลงนั้น จากคำสัมภาษณ์ของนักจิตวิทยาของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเพราะระยะแรกที่ใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ในปี 2553, 2554, 2555 จะมีกระบวนการตรวจสอบการจับ เจ้าพนักงานตำรวจไม่มั่นใจในการทำงานว่าจะถูกกฎหมาย

¹ กลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศ สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชน. สถิติคดีย้อนหลังระหว่างปี พ.ศ. 2551 ถึง 2556 ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน วันที่ 30 พฤษภาคม 2559

หรือไม่จึงทำให้มีการจับเด็กและเยาวชนน้อยลง ไม่ใช่ไม่มีการกระทำความผิดมากขึ้นส่งผลให้เกิดการฟ้องคดีในศาลเป็นเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก และหากมีการนำกระบวนการพิจารณาพิพากษาผู้ใหญ่มาใช้ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนก็ย่อมจะไม่ได้รับผลในการที่จะบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้กลับมาเป็นคนดีของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพเพราะแม้ไปมุ่งเน้นแต่การลงโทษเพื่อให้เจ็บทรมานเป็นสำคัญ จึงมีแนวคิดในการสร้างกระบวนการที่จะทำให้เด็กและเยาวชนกลับสู่สังคม และใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้มีการลองใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ซึ่งหนึ่งในกระบวนการนั้น คือ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ตารางที่ 1 จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน²

ปี	2552	2553	2554	2555	2556
จำนวน(คน)					
รวม	46,371	44,057	35,049	34,276	36,763
หญิง	3,767	3,626	2,789	31,684	34,279
ชาย	42,604	40,481	32,260	2,592	2,484

แนวความคิดของประเทศไทยเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มีการดำเนินการโดยนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ มีการขยายผลจนกระทั่งแนวคิดและหลักการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นที่รู้จัก³ โดยการดำเนินงานตามแนวทางกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะมุ่งให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อได้รับการเยียวยาและได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น อีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนของผู้กระทำความผิดเข้ามามีส่วนร่วมในบำบัดและแก้ไขด้วย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะแตกต่างไปจากแนวคิดเดิมที่มุ่งแก้ไขที่ตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น

ในเชิงทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะเน้นการจัดให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งได้แก่ ผู้เสียหายหรือเหยื่อ ชุมชน และผู้กระทำความผิดร่วมกันโดยตรงในการจัดการและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งรวมทั้งการฟื้นฟูหรือเยียวยาความสูญเสียหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเน้นการแก้ไขมากกว่าการลงโทษที่รุนแรง และคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อชุมชนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด

² สถิติคดีย้อนหลังระหว่างปี พ.ศ. 2551 ถึง 2556 ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน วันที่ 30 พฤษภาคม 2559

³ กิตติพงษ์กิตติธำรงค์ (บรรณาธิการ), กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545, หน้า 61.

กระบวนการฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิด คือส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้อีกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด ได้รับการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติสุขมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเป็นกระบวนการให้เด็กและเยาวชนกลับตัวแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนเอง หรือแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่รับผิดชอบอย่างจริงจัง และจริงจัง โดยให้ความสำคัญต่อความรู้สึกและความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ทั้งผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟู ในขณะที่เดียวกันมีกระบวนการเยียวยาความรู้สึกและความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด

หลังจากมีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญามาระยะหนึ่ง (ปี 2549 – 2550) ได้มีการติดตามผลการใช้กระบวนการดังกล่าวโดยนักวิจัยหลายคน เช่น นัฏชนก หลักดี⁴ สมชัย สติรวัฒนา⁵ โสภิศ อินทสโร⁶ และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องหลายเรื่อง ปรากฏจากผลการศึกษาพบว่า การนำวิธีการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและเยาวชนในคดีบางประเภทที่ไม่ร้ายแรง โดยใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จึงได้มีการออกแบบกระบวนการฟื้นฟูจิตใจเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณายาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ในมาตรา 86 และมาตรา 90 ดังนี้ คือ

“มาตรา 86 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้อง เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรม สภาพร่างกายสภาพจิตใจ อาชีพฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนนั้น

⁴ นัฏชนก หลักดี, “ผลการดำเนินงานตามโครงการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดความอาญาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่” การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.

⁵ สมชัย สติรวัฒนา, “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่” การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, 2551.

⁶ โสภิศ อินทสโร, “ผลการแก้ไขปัญหาคriminal ของเด็กและเยาวชนตามหลักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กรณีศึกษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่” การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมือง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

อาจกลับตนเป็นคนดีได้ โดยไม่ต้องฟ้องให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทนหรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้สั่งแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินการต่อไป และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแก้คำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวน และผู้เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตาม แผนแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าว ได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามความเห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๗๖ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย^๗

ตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นกรณีเสนอมาตรการที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง ซึ่งจะเป็นการเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจในกรณีเมื่อเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อยู่ระหว่างการสอบสวน หรือก่อนที่จะมีการฟ้องคดีในเด็กหรือเยาวชนในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และเด็กหรือเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำความผิด

^๗ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86

และผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนแล้วเห็นว่า อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ก็ให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้เด็กหรือเยาวชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเพื่อปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนหรือชดเชยความเสียหายของผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม เสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อได้รับความเห็นชอบ หากแผนได้รับความเห็นชอบก็ให้มีการดำเนินการตามแผน พร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ชอบด้วยกฎหมายศาลก็มีอำนาจพิจารณาตามที่เห็นสมควร แต่ถ้าปรากฏว่ามีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ประสบความสำเร็จและไม่ได้มีการคัดกรองเด็กออกไป ก็อยู่ในเส้นทางกระบวนการยุติธรรมตามปกติต่อไป

“มาตรา 90 เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ และผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เห็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยหรือเยียวยาตามสมควร หากนำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหาย มากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการ ช่วยจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายใน 30 วันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก็ให้ดำเนินการตามนั้น และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบก็ให้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไป”⁸

ตามมาตรา 90 ดังกล่าว เป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณา ก็คือการนำกระบวนการฟื้นฟูในระบบงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นำมาบัญญัติเป็นกฎหมาย

ตามมาตรา 86 และมาตรา 90 ดังกล่าวน่าจะนำมาใช้เป็นผลดีกับเด็กและเยาวชนในกระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามเจตนารมณ์ แต่เมื่อมีคดีเข้ามาสู่ศาล มาตรา 86 และ 90 กลับไม่สามารถนำมาใช้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและ

⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90

เยาวชน ดังตัวอย่างที่จะสะท้อนภาพกรณีการได้รับโอกาสในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เด็กและเยาวชนจะสามารถปรับความประพฤติจนสามารถกลับสู่สังคม ไม่มีประวัติเกี่ยวกับคดี กับกรณีที่ไม่ได้รับโอกาสในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ต้องขึ้นศาลตามปกติต้องมีตราใบ ดังนี้ คือ แต่หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ดังตัวอย่างดังนี้คือ

มีกรณีตัวอย่างสามกรณีที่มีผู้วิเคราะห์ถึงการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553⁹

กรณีแรก เยาวชนอายุ 17 ปี ขับรถเก๋งเถี่ยวชนรถตู้บนทางด่วน ซึ่งเป็นผลให้มีผู้เสียชีวิตหลายราย อันเป็นข่าวลือโครมต่อสื่อมวลชน กรณีดังกล่าวแม่เยาวชนให้การรับสารภาพแต่ก็ไม่ได้นำกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพราะเป็นการกระทำโดยประมาท พฤติการณ์แห่งคดีเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินควรซึ่งตามมาตรา 86, 90 จะเป็นข้อยกเว้นที่ไม่ให้นำมาใช้ กรณีนี้ไม่สามารถใช้กระบวนการฟื้นฟูตามกระบวนการเชิงสมานฉันท์ทำให้เด็กและเยาวชนต้องขึ้นศาลตามปกติ ไม่ได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูความประพฤติที่เสียหายอันจะทำให้เด็กและเยาวชนอาจมากระทำผิดซ้ำอีกเพราะปราศจากกระบวนการปลูกจิตสำนึก สังคมจึงยังไม่ปลอดภัยและจะถือว่าเด็กและเยาวชน ได้รับประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร

กรณีที่สองเยาวชนถูกจับในคดีลักทรัพย์ในเวลากลางคืน โดยมีข้อเท็จจริงว่าขณะที่เยาวชนกำลังขับขีรถจักรยานยนต์ไปรับคนรัก เยาวชนเกิดความรู้สึกหิวแต่ไม่มีเงิน เยาวชนจึงเข้าไปลักขโมยเงินจำนวน 30 บาทที่วางอยู่ที่เคาน์เตอร์ชั้นล่างบริเวณที่พักแขกของห้องพัก ต่อมาเยาวชนถูกจับกุมแต่เยาวชนนี้ยอมรับว่ากระทำความผิดและให้คำมั่นว่าจะปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นไม่กระทำความผิดซ้ำและรู้สึกเสียใจในการกระทำของตน ในคดีดังกล่าวมีการให้ดำเนินตามกระบวนการฟื้นฟูตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กรณีนี้เยาวชนจะเข้าสู่กระบวนการตามมาตรา 90 คือกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูความประพฤติที่เสียหายจะทำให้เยาวชนรู้ว่าการกระทำของตนมีผลกระทบเช่นไรซึ่งจะทำให้เยาวชนไม่มากระทำผิดซ้ำอีก สังคมมีความปลอดภัย

กรณีที่สามเยาวชนถูกจับกุมในคดีขีรถในขณะมีเงินเมาสุรา โดยมีข้อเท็จจริงว่าเยาวชนได้ออกจากบ้านไปดื่มสุรากับที่ร้าน จนกระทั่งเวลา 3 ทุ่ม เยาวชนจึงออกจากร้านขีรถจักรยานยนต์ 2 คันระหว่างทาง ซ้อสุราอีก 1 ขวด มาดื่มบริเวณสะพาน ระหว่างนั้นก็มึนเมาที่ตำรวจเข้ามาตรวจ และห้ามไม่ให้เยาวชนดื่ม เยาวชนกับเพื่อนจึงย้ายมาดื่มบริเวณท่าเรือ และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาห้ามอีก ระหว่างทางมีเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจตั้งด่านชุดตรวจ เยาวชนถูกตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ปรากฏว่ามีปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ในกรณีนี้เยาวชนรับสารภาพว่ากระทำความผิด

⁹ นฎชนก หลักดี, อ้างแล้ว, หน้า 55.

และสำนึกต่อการกระทำความผิดครั้งนี้ และสัญญาว่าจะไม่สร้างความเดือดร้อนหรือกระทำการใดๆ อีก จึงเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กรณีนี้เยาวชน จะต้องเข้าสู่กระบวนการตามมาตรา 90 มีการทำแผนบำบัดฟื้นฟูความประพฤติเสียหาย ซึ่งเยาวชนจะได้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีกจะทำให้เยาวชนรู้ว่าการกระทำของตนมีผลกระทบเช่นไรซึ่งจะทำให้เยาวชนไม่มากระทำความผิดซ้ำอีก สังคมมีความปลอดภัย

ตามตัวอย่างดังกล่าว มีทั้งสามารถใช้กระบวนการฟื้นฟูตามกระบวนการเชิงสมานฉันท์ และบางตัวอย่างก็ไม่สามารถใช้กระบวนการ ฟื้นฟูตามกระบวนการเชิงสมานฉันท์ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 กำหนดว่า “... เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้อง...” ซึ่งเป็นปัญหาว่าควรที่จะมีกระบวนการอย่างไรก่อนหรือไม่ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการสำนึกในการกระทำ และตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 กำหนดว่า “... หากเด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพ สำนึกในการกระทำ และผู้เสียหายยินยอม และโจทก์ไม่คัดค้าน...” ซึ่งเป็นปัญหาว่าควรจะมีกระบวนการอย่างไรก่อนหรือไม่ ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนให้การรับสารภาพโดยสมัครใจ ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการสำนึกในการกระทำ ที่จะทำให้ผู้เสียหายยินยอม ที่จะทำให้โจทก์พอใจจนไม่คัดค้าน คือเด็กหรือเยาวชนต้องสำนึกในการกระทำก่อนหรือรับสารภาพและสำนึกในการกระทำเสียก่อนจึงจะนำกระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกของผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กหรือเยาวชน กรอบของกฎหมายดังกล่าวจึงมาปิดกั้นให้เด็กหรือเยาวชนออกไปจากกระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ดี ผู้เสียหายที่ดีที่ขาดกระบวนการเยียวยาไขความเสียหายทั้งทางทรัพย์สินและจิตใจ ก็ดี ขาดโอกาสที่จะนำกระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกของผู้กระทำความผิดในกระบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้เยียวยาแก้ไข จึงเป็นการขัดต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) ค.ศ.1959 ที่มีความประสงค์ที่จะมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (the best interest of the child)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าวนี้กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องคำนึงถึงความสำคัญเป็นอันดับแรก ดังที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 2 และข้อ 3 ที่ว่า “ข้อ 2 วรรคสอง รัฐภาคีจะดำเนินการมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อที่จะประกันว่าเด็กได้รับการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติหรือการลงโทษในทุกรูปแบบ บนพื้นฐานของสถานภาพ กิจกรรม ความคิดเห็นที่แสดงออก หรือความเชื่อของบิดา มารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือสมาชิกในครอบครัวของเด็ก” ข้อ 3 (1)ในการกระทำทั้ง

ปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทั้งปวงของรัฐ หรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์ของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก”¹⁰

หลักการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก(the best interest of the child) มาจากปฎิญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1959 ซึ่งกระบวนการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถือว่าเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก¹¹ เหตุที่ไม่สามารถนำกระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกของผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในมาตรา 86 และมาตรา 90 ดังกล่าว จึงนับว่ามีความสำคัญทำให้เห็นว่าการเลือกปฏิบัติระหว่างเด็กหรือเยาวชนที่รับสารภาพกับเด็กหรือเยาวชนที่ไม่ให้การรับสารภาพหรือสำนึกผิด

การที่เด็กยังไม่ให้การรับสารภาพดูเหมือนว่าเด็กหรือเยาวชนให้การปฏิเสธ โดยจะมีการพิจารณาพิพากษาไปตามปกติ ทำให้เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนบางกรณีเช่นความผิดประเภทเล็กน้อย เช่น ขับรถประมาทชนคนๆเดียวเป็นเหตุให้ผู้นั้นรับอันตรายสาหัสซึ่งไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินควร ที่ยังไม่สมควรที่จะถูกตราหน้าเป็นผู้กระทำผิด กลับจะถูกตัดออกจากสังคมเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด หากไม่ได้รับการประกันตัวเด็กหรือเยาวชนจะถูกควบคุมหรือกักขังที่สถานพินิจ การถูกควบคุมหรือกักขังเด็กไว้ที่สถานพินิจดังกล่าวควรที่จะจำกัดเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่ไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้มาตรการอื่น ๆ ได้แล้ว เท่านั้น ให้เด็กเกิดทราบพัฒนาการที่ถดถอยยากที่จะแก้ไขฟื้นฟูได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร ซึ่งเป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการแก้ไขเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดีต่อไป¹²

จากการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยการประชุมครอบครัวและชุมชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทั่วประเทศประจำปีงบประมาณ 2551 พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีความผิดอยู่ในเกณฑ์ และได้เสนอความเห็นตามมาตรา 63 (ถ้าในปัจจุบันมาตรา 86) มีจำนวน 2,498 ราย จัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน จำนวน 2,223 ราย พนักงานอัยการเห็นชอบให้ฟ้องจำนวน 1,916

¹⁰ วิภา แซ่โจ้ว, “ทัศนของผู้ประสานงานการประชุมที่มีต่อระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม” วิทยานิพนธ์สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, หน้า 29 และหน้า 30

¹¹ จำรัส รุ่งเรือง, “การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก (Restorative Justice) โดยศึกษากรณีกลุ่มครอบครัวและเยาวชน (Juvenile Justice)” วิทยานิพนธ์สาขานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, หน้า 170-178.

¹² ศศิพร สิงโตมาส, “มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก” วิทยานิพนธ์สาขานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2546, หน้า 121-123.)

ราย พนักงานอัยการไม่เห็นชอบสั่งฟ้อง จำนวน 8 ราย เด็กและเยาวชนที่ได้รับการไม่ฟ้อง และกลับมากระทำความผิดซ้ำ จำนวน 89 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.57¹³

ส่วนของสถิติคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี ของศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำประจำปี 2555 มีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีทั้งหมด 192 ราย แบ่งเป็นการเข้ากระบวนการศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำตามมาตรา 73 จำนวน 189 ราย เข้าสู่กระบวนการศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำตามมาตรา 132 จำนวน 1 ราย เข้าสู่กระบวนการศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำ ดำเนินการตาม มาตรา 138 จำนวน 1 ราย กระทำความผิดซ้ำจำนวน 5 รายจำนวนคดีที่เข้าไปสู่ศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทั้งสิ้น 175 ราย¹⁴

จากสถิติดังกล่าว เห็นว่าในส่วน of สถานพินิจไม่ได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนตามกระบวนการฟื้นฟูตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทั้งหมด และในสถิติของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรีก็เช่นกัน คือมีการเข้าสู่กระบวนการ ให้คำปรึกษาไม่ทั้งหมด (ไม่ใช่กระบวนการฟื้นฟูตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพราะปัจจุบันยังไม่มียกข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 8(วรรคสี่) ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนขาดโอกาสที่จะได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนผู้เสียหายก็ขาดโอกาสที่จะได้รับการเยียวยาแก้ไข การที่เด็กและเยาวชน ไม่รับสารภาพตอนที่ผู้อำนวยการสถานพินิจสอบถาม หรือไม่รับสารภาพต่อศาลเพียงเท่านี้ กลับทำให้เด็กและเยาวชนนั้นถูกส่งเข้าไปในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กในทันที ในขณะที่ไม่ได้รับการประกันตัว ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพเท่านั้นที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกได้ จึงไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ตามปรัชญาของการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นการกีดกันเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งออกไปจากการได้รับโอกาสในการฟื้นฟูและเข้าสู่กระบวนการเชิงสมานฉันท์

ยิ่งไปกว่านี้เด็กหรือเยาวชนอาจได้รับการเสียมสอนไม่ให้รับสารภาพ หรือไม่รู้ว่าจะให้การอย่างไร หรือไม่รู้ว่าจะปฏิบัติตนอย่างไร เพราะอาจ เป็นการดำเนิน คดีเป็นครั้งแรกเพียงเท่านี้ก็ทำให้เขาถูกกีดกันไม่ให้ได้รับกระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงเป็นที่มาของสภาพของปัญหาที่ผู้วิจัยมีความสนใจอยากที่จะศึกษาในกรณีการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูจิตสำนึกเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553ว่ามีข้อบกพร่องและปัญหา

¹³ กลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศ สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

¹⁴ ศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี

อุปสรรคอย่างไร ทั้ง ๆ ที่กระบวนการฟื้นฟูจิตใจสำนักตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นสิ่งที่ ดี ที่สามารถทำให้เด็กกลับตนเป็นคนดีต่อครอบครัว สังคม¹⁵ ทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาในเด็กหรือเยาวชนลดอัตราการเกิดอาชญากรรม การยับยั้งอาชญากรรม ตัดโอกาสในการกระทำ ความผิดซ้ำ เพราะผู้กระทำผิดยังอยู่ในวัยเด็ก ไม่ให้เด็กมีประวัติการกระทำผิด ไม่ให้เด็กหรือ เยาวชนต้องถูกตอกย้ำด้วยตราบาป (Stigmatization) จึงนำไปสู่คำถามของงานวิจัยนี้ว่า ควรจะให้เด็ก เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูจิตใจสำนักตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทุกคดีหรือไม่

ในการที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำผิดนั้น หากเด็กหรือเยาวชนไม่มีข้อเท็จจริงที่เข้า ไปพัวพันกับการกระทำผิดดังกล่าว คงไม่มีใครอยากที่จะกล่าวหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำ ความผิด ดังนั้น เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดดังกล่าว จึงควรจะมีวิธีการเพื่อ ประโยชน์สูงสุดของเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1959 ควรนำกระบวนการฟื้นฟูจิตใจสำนัก เด็ก ตามกระบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและ เยาวชนให้เร็วที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ เพื่อ ป้องไม่ให้เด็กและ เยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่มีการพิจารณาคดีที่เป็นทางการใน กระบวนการพิจารณากระแสหลักควรพิจารณาเด็กและเยาวชนเป็นคน ๆ ไปว่าควรลงโทษหรือ ใช้วิธีการอย่างไรจึงจะทำให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดี เพราะถ้าจะมองอีกแง่หนึ่งแล้วการที่เด็ก และเยาวชนกระทำผิดอาญานั้น รัฐมีส่วนที่จะต้องรับผิดชอบด้วย เพราะรัฐควรจะช่วยเหลือสงเคราะห์ เด็กและเยาวชนแต่แรก เพื่อมิให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสกระทำผิด โดยจัดการในเรื่องสังคมและ สิ่งแวดล้อมให้ดี ดังนั้น การดำเนินคดีอาญา และการควบคุมหรือกักขังเด็กไว้ในสถานพินิจ ควรจะ นำมาใช้อย่างสร้างสรรค์ และใช้กับเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้มาตรการอื่น ทดแทนเท่านั้น การผลักดันเด็กและเยาวชนให้เข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักจึงไม่ต้องด้วย ประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก และการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทุกคดี และการแก้ไขฟื้นฟู เด็กและเยาวชนตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ไม่ใช่เป็นการทำให้เด็กถูกริดรอนเสรีภาพที่ จะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม แต่เป็นการให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของเด็กและเยาวชนที่เกิดมา เป็นมนุษย์ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อที่ 37, 39 และข้อที่ 40¹⁶

แม้จะมีหลักในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่จะต้องกระทำโดยผู้มีส่วนสมัค ใจยอมรับในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ก็ตาม แต่ในกรณีนี้เป็นเรื่องของเด็กและเยาวชนที่ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมือง ให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคง เป็นอนาคตของชาติ ดังนั้นจึง ควรมีกระบวนการที่เป็นพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก ทำให้เด็กและ

¹⁵ กิตติพงษ์กิตติธาร์กย์ (บรรณาธิการ). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการ ยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545, หน้า 59-61.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32 และ 33

เยาวชนที่กระทำความผิด ผู้เสียหาย สามารถกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และสามารถอยู่ร่วมกัน
ในสังคมอย่างสมานฉันท์

1.2 สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis)

การปรับปรุงกระบวนการฟื้นฟูจิตใจของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ตาม
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา
86 และมาตรา 90 โดยการกำหนดให้นำคดีที่เด็กและเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มาเข้าสู่
กระบวนการฟื้นฟูตามกระบวนการเชิงสมานฉันท์ทุกคดี โดยไม่จำเป็นต้องให้เด็กหรือเยาวชนให้การ
รับสารภาพหรือสำนึกในการกระทำเสียก่อน ซึ่งจะเป็นเหตุที่มาปิดกั้นให้เด็กหรือเยาวชนออกไปจาก
กระบวนการฟื้นฟูจิตใจอันเป็นการเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ทั้งยังเป็น การตอบสนองต่อปรัชญาของการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูให้กลับ
สู่สภาพเดิมมากกว่าการลงโทษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบจากการที่เด็กที่กระทำความผิด ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการ
ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้

1.3.2 ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขบำบัด
ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามแนวคิดเรื่องการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มา
ใช้

1.3.3 เพื่อศึกษารูปแบบความเหมาะสมที่ศาลใช้ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่
กระทำความผิด

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบจากการที่เด็กและเยาวชนกับกระบวนการแก้ไขบำบัด
ฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.
2553 มาตรา 86 และมาตรา 90

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขบำบัด
ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณา
คดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 และมาตรา 90

1.3.3 เพื่อศึกษารูปแบบและความเหมาะสมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำ
ความผิด

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 เพื่อทราบถึงปัญหาและผลกระทบจากการที่เด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้

1.4.2 เพื่อให้ทราบแนวคิดทฤษฎีและเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 และมาตรา 90 ที่เกี่ยวกับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.4.3 สร้างกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อให้ กลับมาอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา และสังคมกลับมาสงบร่มเย็นอย่างแท้จริง

1.4.1 เพื่อทราบถึงปัญหาและผลกระทบจากการที่เด็กและเยาวชนกับกระบวนการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และมาตรา 90

1.4.2 เพื่อทราบแนวคิดทฤษฎีและเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณา คดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

1.4.3 เพื่อทราบรูปแบบและความเหมาะสมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิด

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษามาตรการและรูปแบบกระบวนการฟื้นฟูจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีอยู่เดิมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 รวมถึงปัญหา อุปสรรค โดยการค้นคว้าจาก เอกสารผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์นักวิชาการ นักกฎหมาย บุคลากรที่เกี่ยวข้องใน ร่างกฎหมายเด็กและเยาวชน เพื่อให้เห็นแนวความคิดการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็ก และเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยมีขอบเขตแยกเป็น 4 ขั้นตอน คือก่อนฟ้อง หลังฟ้อง ก่อนมีคำพิพากษาคดี หลังมีคำพิพากษาคดี

การเก็บข้อมูลถึงจำนวนคดีของเด็กที่เข้าสู่กระบวนการฯ และที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และผลกระทบจากกระบวนการดังกล่าว รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก กับที่มี ส่วนในการพิจารณาคดีเด็กในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการศึกษา จากเอกสาร (Documentary Study) โดย การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือตำรา ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง รายงานการประชุมร่างกฎหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ศึกษา และศึกษาจากภาคสนาม(Field Study) โดยวิธีการสัมภาษณ์จาก บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการร่างกฎหมายและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อให้ ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคของแนวคิดในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จิตสำนึกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

การศึกษาเรื่องแนวทางการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนผู้ถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิด (The Entry Framework for Process of Restorative Justice for the Accused Juvenile) โดยมี แผนการดำเนินงานการศึกษา ดังต่อไปนี้

วิธีการวิจัยการศึกษาเรื่องแนวทางการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนผู้ ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ในครั้งนี้ เพื่อให้เป็น ไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีวิธีการวิจัย ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า และการ รวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร โดยการศึกษาจากหนังสือ บทความวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เอกสารข้อมูล สถิติต่างๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งการสืบค้นทางอิเล็กทรอนิกส์ ในอินเทอร์เน็ต

และการเก็บข้อมูล โดยการวิจัยภาคสนาม (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth) โดยการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ โดย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Interview) เครื่องมือในการวิจัยคือการสัมภาษณ์แบบไม่ เป็นทางการ (Informal Interview) โดยกำหนดตัวผู้สัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง เพราะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ โดยตรง ซึ่งมีข้อมูลเชิงลึก เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบของคำถามที่จะ ใช้ในการสัมภาษณ์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า เพื่อทราบประเด็นปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายและ ข้อเสนอแนะต่างๆเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในการ ดำเนินการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ได้แก่ บุคคล 4 กลุ่ม โดยเลือกจากบุคคลที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนกลุ่มละอย่างน้อย 1 คน และจาก

ถ้อยคำสัมภาษณ์จากรายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างความ
ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม โดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ปี 2553 ต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนสถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่
2. เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่
3. อัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่
4. ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่หรือผู้พิพากษาสมทบและนักจิตวิทยา

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาเอกสาร
งานวิจัย และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติศาล
เยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาแยกแยะประเด็นและ
สรุปเพื่อหาสาระสำคัญตามขอบเขตเนื้อหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาและอุปสรรคในเรื่องแนวคิดการ
เข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

สรุปสาระสำคัญคือเด็กหรือเยาวชนต้องสำนึกในการกระทำของตนก่อนฟ้องจึงจะนำมาตรา 86
และ 90 มาใช้เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจว่าควรมีกระบวนการอย่างไรก่อน
หรือไม่ ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการสำนึกในการกระทำก่อน แล้วจึงให้การรับสารภาพโดย
สมัครใจ กรอบของกฎหมายดังกล่าวจึงมาปิดกั้นทำให้เด็กหรือเยาวชนออกไปจากกระบวนการฟื้นฟู
จิตสำนึกตามมาตรา 86 และ 90 ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ดี ผู้เสียหายที่ดีที่ขาดโอกาสเข้าสู่กระบวนการ
เยียวยาไขความเสียหายทั้งทางทรัพย์สินและจิตใจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved